Блэкlам дерс къыхэзымыхахэр

2-нэ нап.

Шау-Хуна щхьэдэхыпlэм

2-нэ нап.

«Ислъамым и нур»

3-нэ нап.

Лъэпкъ щэнхабзэр зыгъэбей

4-нэ нап.

ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

1924 ГЪЭ ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

№23 (24.461) ● 2023 гъэм мазаем (февралым) и 28, гъубж ● Тхьэмахуэм щэ къыдокI ● И уасэр зы тумэнщ

И Iыхьэ щанэращ къигъэщIар

4-нэ нап.

КъБР-м и Iэтащхьэмрэ Правительствэмрэ, Парламентым я пресс-Iуэхущ Iапlэхэм къызэратамкIэ

УФ-м и Президент Путин В. В. Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзар КъБР-м и Парламентым щыIэ фракцэхэм я унафэщIхэм къаззэрыщыхъуар

КъБР-м и Парламентым Бюджетымкlэ, налогхэмкlэ, финанс рынокымкlэ и комитетым и тхьэмадэ, «Урысей зэкъуэт» фракцэм и унафэщI Афэщlагъуэ Михаил:

- УФ-м и Президент Путин В. В. Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзам мыхьэнэ хэха икIи стратегие унэтIынигъэ иIэщ. Къэрал куэдым дазэрыдэлэжьэну Iэзэхуэм къадэкIуэу, абы къыззыщIеубыдэ къэрал кIуэцI зыужьынигъэри. УФ-м и Президентым и псалъэм и купщIэ нэхъыщхьэ дыдэу сэ къызолъытэ иджырей Урысей цивилизацэр хъумэныр. «Урысейр къэрал зэIухац, ауэ езым и цIыху зэхэтыкIэ щхьэхуи иIэжщ», - жиIащ къэралым и унафэщIым. Путин В. В. къыхигъэщхьэкIащ ди къэралым и цIыхухэм урысей зэхэтыкIэм адэкIи зрагъэужьын икIи ди хабзэхэмрэ фIыгъуэхэмрэ и лъабжьэу ар къэкIуэну щIэблэхэм я дежи нэхъыбэн зэрыхуейр. «Урысейр къаурыкI къыхагъэщIэрынукъым, - къигъэлъэгъуащ Владимир Владимир и къуэм, - абы къыхэкIыу информацэ ебгъэрыкIуэныгъэм зрагъэубгъу. Ди щIалэгъуалэм зыкъыхэзгъэзэри, пщы зэпымыуэ къыхуаупс, тхыдэм и пэжыр зэблащ, ди щэнхабзэм, диным къобгъэрыкIуэ». УФ-м и Президентым зэрыжиIамкIэ, ди къэралыр адэкIэ къыщыкIуэт мыхьэнэ зэман мы тыншым, дунейм псом къэгъэзэ зимыIэ зэхъуэкIыныгъэхэр щыщкIуэкI зэманым дэ тщыщ дэтхэнэ зыми жэуапныгъэ ин къыбгъэдохуэ. ЗэрыгурыIуэгъэущи, абы и лъэныкъуэкIэ «Урысей зэкъуэт» урысейпсо политикэ партым куэд зэфIегъэкI икIи Урысейм ис лъэпкъхэм я щэнхабзэ фIыгъуэхэр хъумэныкIэ абыхэм зегъэужьыныкIэ йолэжь.

ИкъукIэ игъуэу Президентым Iэнатlэм дзэ операцэ щхьэхуэ егъэкIуэкIыныр зэгъэкIуэтэжыным хэтхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ зэрадэIэпыкуну ахъшэ щыщIэхуахъсэну къэрал фонд хэха къызэгъэпэщыным теуха Iуэхур. Путин В. В. къыхигъэщхьэкIащ а фондым и къудамэхэр «мы гъэм кIрибубдзу УФ-м и щIыналъэ псоми къыщыззрагъэпэщын» хуейуэ къызэрилъытэр.

Президентым утыку кIрихьащ экономикэмрэ социальнэ Iэнатlэм дзэ операцэ къэуным хиубыдэ Iуэхуэр, абыхэм ящыщу илъэс кьлагъуэм щегъэжьауэ нэхъ мащIэ дыдэу ят улахуэр къэIэтыныр, сабийхэр егъэджэным, хущхьуэхэр къащхьуэщIэкIэ класс нэхъыжьхэм щеджэхэмрэ студентхэмрэ нобэрей ди гъащIэм мыхьэнэшхуэ щызыубыдэ Iэщlагъэм драгъэхьэхынуц.

КIуэкIуэ Казбек зэIуцIэм къыщалэта Iуэхуэхэм теухуауэ пщэрылъ пыухыкIахэр къигъэлъэгъуащ.

КIуэкIуэ Казбек унафэ ищIащ Урысейм и Президентым ищIа гупыжым ипкъ иткIэ зауэ Iуэхуэхэм хэта ветеранхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ зэрадэIэпыкъун фонд къызэрагъэпэщыну. Республикэм и Iэтащхьэм къыхигъэщащ Президентым и Зыхуэгъэзэныгъэм къыщалэта Iуэхуэхэм нэхъыщхьэу экономикэр зэрыхэтар: «Жагъуэгъуэхэр зэрыщыгугъам хуэдэу, зы лъэныкъуэкIи нэхъыкIэ хъуакъым ди экономикэр», - жиIащ абы.

Абы. Къызэхуэсахэр тепсэлъыхьащ къызэрыкIуэр. «Урысейр къэрал къыкагъэщIэрынукъым, - къигъэлъэгъуащ Владимир Владимир и къуэм, - абы къыхэкIыу информацэ ебгъэрыкIуэныгъэм зрагъэубгъу. Ди щIалэгъуалэм зыкъыхэзгъэзэри, пщы зэпымыуэ къыхуаупс, тхыдэм и пэжыр зэблащ, ди щэнхабзэм, диным къобгъэрыкIуэ». УФ-м и Президентым зэрыжиIамкIэ, ди къэралыр адэкIэ къыщыкIуэт мыхьэнэ зэман мы тыншым, дунейм псом къэгъэзэ зимыIэ зэхъуэкIыныгъэхэр щыщкIуэкI зэманым дэ тщыщ дэтхэнэ зыми жэуапныгъэ ин къыбгъэдохуэ. ЗэрыгурыIуэгъэущи, абы и лъэныкъуэкIэ «Урысей зэкъуэт» урысейпсо политикэ партым куэд зэфIегъэкI икIи Урысейм ис лъэпкъхэм я щэнхабзэ фIыгъуэхэр хъумэныкIэ абыхэм зегъэужьыныкIэ йолэжь.

ИкъукIэ игъуэу Президентым Iэнатlэм дзэ операцэ щхьэхуэ егъэкIуэкIыныр зэгъэкIуэтэжыным хэтхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ зэрадэIэпыкуну ахъшэ щыщIэхуахъсэну къэрал фонд хэха къызэгъэпэщыным теуха Iуэхур. Путин В. В. къыхигъэщхьэкIащ а фондым и къудамэхэр «мы гъэм кIрибубдзу УФ-м и щIыналъэ псоми къыщыззрагъэпэщын» хуейуэ къызэрилъытэр.

Президентым утыку кIрихьащ экономикэмрэ социальнэ Iэнатlэм зэщIэгъэкъуэным хиубыдэ Iуэхуэр, абыхэм ящыщу илъэс кьлагъуэм щегъэжьауэ нэхъ мащIэ дыдэу ят улахуэр къэIэтыныр, сабийхэр егъэджэным, хущхьуэхэр къащхьуэщIэкIэ класс нэхъыжьхэм щеджэхэмрэ студентхэмрэ нобэрей ди гъащIэм мыхьэнэшхуэ щызыубыдэ Iэщlагъэм драгъэхьэхынуц.

КIуэкIуэ Казбек зэIуцIэм къыщалэта Iуэхуэхэм теухуауэ пщэрылъ пыухыкIахэр къигъэлъэгъуащ.

- Президентым Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзам къыщыгъэлъэгъуащ утыку къыщырихьа зэманымкIи абы и зэхэтыкIэмкIи тхыдэ мыхьэнэ иIэу къэплъытэ хъунущ. Докладым и пэщIэдзэм Путин В. В. икъукIэ Iупщlу къигъэлъэгъуащ ди хэкум дунейм псом щIиэ мыхьэнэр, абы и социально-экономикэ щытыкIэр, къэралыр хъумэныкIэ, абы и къарум хэгъэхъуэнымрэ щыхуэкъм шынагъуэ къатемыгъэхьэнымкIэ дызыхущIэхьуэр.

Къэралым и унафэщIым утыку крихьащ промышленностымрэ мэкъумэщ хозяйствэмрэ, транспортымрэ ухуэныгъэмрэ, псэупIэ-коммуналнэ хозяйствэмрэ социальнэ Iэнатlэмрэ я инфраструктурэм зегъэужьыныкIэ, щыхуэкъм кьаIэрыхьэ хэхуэхэр нэхъыбэ щIыныкIэ къуэ стратегие къаIэнэхэр.

УФ-м и Президентым и гурыIэтэр тригъэщIащ егъэджэныгъэм и Iыхьэ псори егъэфIэкIуэным, къапщтэмэ, курыт еджапIэхэм гуманитар щIэныгъэхэр зэрыщагъэджым хэплъэжьным, курыт профессиональнэ щIэныгъэ щыхуэм егъэгъуэтыным телажьэ Iуэхущ Iапlэхэм зегъэужьыным, апхуэдэу экономикэм, мэкъумэш хозяйствэм папщIэ щIэныгъэ нэхъыщхьэ зиIэ Iэщlагъэлэжь гъэхьэзырыным. Къэралым и унафэщIым пыухыкIауэ жиIащ дуней псом щынэхъ лъэщу икIи нэхъ къыщалъытэу щыта егъэджэныгъэ системэу совет зэманым зэтрагъэувам иIа лэжьакIэр зэрыгъэсэбэпын зэрыхуейр. Докладым къыхэщащ абы и лъэныкъуэкIэ зыхуеину хабзэ мардэ пыухыкIахэр гъэхьэзырынымкIэ пщэрылъхэр. Абы къегъэлъагъэ къуэкъэпIэ къэралхэм я жыIэм дытету дызыхуэкIауэ щыта болонскэ егъэджэкIауэ сэбэпынагъ къыззримыхьар. Егъэджэныгъэм и Iэнатlэм мылъкушхуэ хуахахынущ школхэр ящхэн, зэрагъэпэщыжын, Iэнатlэм и лэжьакIуэхэм я псэукIэр ирагъэфIэкIуэн папщIэ.

УФ-м и Президентым и гурыIэтэр апхуэдэу хуэунэтIауэ щытащ зэпIэзэрыт зыужьыныгъэр къызэгъэпэщыным пыщIа экономикэ Iуэхуэхэм. Абыхэм Iэщlагъэ кьаIэрыхьэ щыта егъэджэныгъэм хуэдэ дегупсысын хуейщ псэупIэхэр хуэунэмкIэ гъащIэр зэтегъэувжьынир, щIыуэпсым, псы ежьхэмрэ гуэлхэмрэ яхуэсакъынир, хэхахуэ яхъумэ щIыналъэхэм экологие туризмэм зыщегъэужьынымр. Абыхэм псоми Къэбэрдей-Балкъэрми, зэрыщыту къэралми папщIэ мыхьэнэшхуэ яIэщ.

Зэрыщыту къапщтэмэ, УФ-м и Президентым Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзар Iэнатlэм зегъэужьыным хуэгъэза программэ наIуэщ.

Щхьэж хуэзэфIэкIыр наIуэу

Урысейм и Президент Путин Владимир Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзам щигъэуба къалэнхэр гъэззэщIа зэрыхъунум теухуа зэIущIэ КIуэкIуэ Казбек иригъэкIащ. Абы хэтащ КъБР-м Правительствэм и Унафэщ Мусуков Алий, министрхэр, щIыпIэ муниципальнэ администрацэхэм я унафэщIхэр.

ЗэIущIэр кьащцызэIуихым, КIуэкIуэ Казбек жиIащ: «Президентым къэрал кIуэцIми къэрал щIыбми и политикэм и унэтIныгъэ нэхъыщхьэхэр иубзыхуащ. Нобэ геополитикэ и лъэныкъуэкIэ дызэрыт щытыкIэм, абы мыхьэнэ нэхъ зритым тепсэлъыхьащ, къэралым и Правительствэм, щIыналъэ унафэщIхэм, псом хуэмыдэу муниципалитетхэм (щIыпIэ щхьэхуэхэм унафэ щызэзыхьэхэм) къапщIыпIэ къалэнхэр наIуэ къыщIащ. Зыужьрэззэныгъэр сыт щыгъуи хуэдэу нэгъэсат, купщIэ зиIэт. Зыужьыхъуэж къалэныр зыщ - ар лъэ быдэкIэ щыт Урысей духуэныр; лъэпкъ куэду ззэхт къэрал лъэщ, игъащIэ лъандэрэ къекIуэкI хабзэхэр щахъумэу».

«Псом нэхърэ нэхъыщхьэр зауэ Iуэху щхьэхуэм хэтхэм я унагъуэхэм защIэгъэкъуэныгъ. Дэ абы щIэздзакIэщ, нэхъри егъэфIэкIуэн хуейуэ аращ. Лэжьыгъэр жьы нэхъ щIэту зэфIэтхыным, сом кьэс здэкIуэри кьыздикIыхри наIуэу къэдгъэлъэгъуэным делIэлIэн хуейщ. Къэбэрдей-Балъкъэрыр зауэ Iуэху щхьэхуэм хэтхэм мазэ кьс ахъшэ яхуэхъы-гъэкI щIыналъэ закъуэтIакъуэм ящ. Иджы унагъуэхэми гулъытэ нэхъыбэ яхуэтIыным хуейщ, псом хуэмыдэу зи кьуэ, зи щхьэгъуэсэ, зи Iыхьлы зыфIэкIуэдахэм», - къыхигъэщащ республикэм и Iэтащхьэм.

КIуэкIуэ Казбек унафэ ищIащ Урысейм и Президентым ищIа гупыжым ипкъ иткIэ зауэ Iуэхуэхэм хэта ветеранхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ зэрадэIэпыкъун фонд къызэрагъэпэщыну. Республикэм и Iэтащхьэм къыхигъэщащ Президентым и Зыхуэгъэзэныгъэм къыщалэта Iуэхуэхэм нэхъыщхьэу экономикэр зэрыхэтар: «Жагъуэгъуэхэр зэрыщыгугъам хуэдэу, зы лъэныкъуэкIи нэхъыкIэ хъуакъым ди экономикэр», - жиIащ абы.

Абы. Къызэхуэсахэр тепсэлъыхьащ къызэрыкIуэр. «Урысейр къэрал къыкагъэщIэрынукъым, - къигъэлъэгъуащ Владимир Владимир и къуэм, - абы къыхэкIыу информацэ ебгъэрыкIуэныгъэм зрагъэубгъу. Ди щIалэгъуалэм зыкъыхэзгъэзэри, пщы зэпымыуэ къыхуаупс, тхыдэм и пэжыр зэблащ, ди щэнхабзэм, диным къобгъэрыкIуэ». УФ-м и Президентым зэрыжиIамкIэ, ди къэралыр адэкIэ къыщыкIуэт мыхьэнэ зэман мы тыншым, дунейм псом къэгъэзэ зимыIэ зэхъуэкIыныгъэхэр щыщкIуэкI зэманым дэ тщыщ дэтхэнэ зыми жэуапныгъэ ин къыбгъэдохуэ. ЗэрыгурыIуэгъэущи, абы и лъэныкъуэкIэ «Урысей зэкъуэт» урысейпсо политикэ партым куэд зэфIегъэкI икIи Урысейм ис лъэпкъхэм я щэнхабзэ фIыгъуэхэр хъумэныкIэ абыхэм зегъэужьыныкIэ йолэжь.

ИкъукIэ игъуэу Президентым Iэнатlэм дзэ операцэ щхьэхуэ егъэкIуэкIыныр зэгъэкIуэтэжыным хэтхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ зэрадэIэпыкуну ахъшэ щыщIэхуахъсэну къэрал фонд хэха къызэгъэпэщыным теуха Iуэхур. Путин В. В. къыхигъэщхьэкIащ а фондым и къудамэхэр «мы гъэм кIрибубдзу УФ-м и щIыналъэ псоми къыщыззрагъэпэщын» хуейуэ къызэрилъытэр.

Президентым утыку кIрихьащ экономикэмрэ социальнэ Iэнатlэм зэщIэгъэкъуэным хиубыдэ Iуэхуэр, абыхэм ящыщу илъэс кьлагъуэм щегъэжьауэ нэхъ мащIэ дыдэу ят улахуэр къэIэтыныр, сабийхэр егъэджэным, хущхьуэхэр къащхьуэщIэкIэ класс нэхъыжьхэм щеджэхэмрэ студентхэмрэ нобэрей ди гъащIэм мыхьэнэшхуэ щызыубыдэ Iэщlагъэм драгъэхьэхынуц.

КIуэкIуэ Казбек зэIуцIэм къыщалэта Iуэхуэхэм теухуауэ пщэрылъ пыухыкIахэр къигъэлъэгъуащ.

- УФ-м и Президент Путин В. В. Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзам мыхьэнэ хэха икIи стратегие унэтIныгъэ иIэщ. Къэрал куэдым дазэрыдэлэжьэну Iэзэхуэм къадэкIуэу, абы къыззыщIеубыдэ къэрал кIуэцI зыужьынигъэри. УФ-м и Президентым и псалъэм и купщIэ нэхъыщхьэ дыдэу сэ къызолъытэ иджырей Урысей цивилизацэр хъумэныр. «Урысейр къэрал зэIухац, ауэ езым и цIыху зэхэтыкIэ щхьэхуи иIэжщ», - жиIащ къэралым и унафэщIым. Путин В. В. къыхигъэщхьэкIащ ди къэралыр адэкIэ къыщыкIуэт мыхьэнэ зэман мы тыншым, дунейм псом къэгъэзэ зимыIэ зэхъуэкIыныгъэхэр щыщкIуэкI зэманым дэ тщыщ дэтхэнэ зыми жэуапныгъэ ин къыбгъэдохуэ. ЗэрыгурыIуэгъэущи, абы и лъэныкъуэкIэ «Урысей зэкъуэт» урысейпсо политикэ партым куэд зэфIегъэкI икIи Урысейм ис лъэпкъхэм я щэнхабзэ фIыгъуэхэр хъумэныкIэ абыхэм зегъэужьыныкIэ йолэжь.

ИкъукIэ игъуэу Президентым Iэнатlэм дзэ операцэ щхьэхуэ егъэкIуэкIыныр зэгъэкIуэтэжыным хэтхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ зэрадэIэпыкуну ахъшэ щыщIэхуахъсэну къэрал фонд хэха къызэгъэпэщыным теуха Iуэхур. Путин В. В. къыхигъэщхьэкIащ а фондым и къудамэхэр «мы гъэм кIрибубдзу УФ-м и щIыналъэ псоми къыщыззрагъэпэщын» хуейуэ къызэрилъытэр.

Президентым утыку кIрихьащ экономикэмрэ социальнэ Iэнатlэм зэщIэгъэкъуэным хиубыдэ Iуэхуэр, абыхэм ящыщу илъэс кьлагъуэм щегъэжьауэ нэхъ мащIэ дыдэу ят улахуэр къэIэтыныр, сабийхэр егъэджэным, хущхьуэхэр къащхьуэщIэкIэ класс нэхъыжьхэм щеджэхэмрэ студентхэмрэ нобэрей ди гъащIэм мыхьэнэшхуэ щызыубыдэ Iэщlагъэм драгъэхьэхынуц.

КIуэкIуэ Казбек зэIуцIэм къыщалэта Iуэхуэхэм теухуауэ пщэрылъ пыухыкIахэр къигъэлъэгъуащ.

- Президентым Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзам къыщыгъэлъэгъуащ утыку къыщырихьа зэманымкIи абы и зэхэтыкIэмкIи тхыдэ мыхьэнэ иIэу къэплъытэ хъунущ. Докладым и пэщIэдзэм Путин В. В. икъукIэ Iупщlу къигъэлъэгъуащ ди хэкум дунейм псом щIиэ мыхьэнэр, абы и социально-экономикэ щытыкIэр, къэралыр хъумэныкIэ, абы и къарум хэгъэхъуэнымрэ щыхуэкъм шынагъуэ къатемыгъэхьэнымкIэ дызыхущIэхьуэр.

Къэралым и унафэщIым утыку крихьащ промышленностымрэ мэкъумэщ хозяйствэмрэ, транспортымрэ ухуэныгъэмрэ, псэупIэ-коммуналнэ хозяйствэмрэ социальнэ Iэнатlэмрэ я инфраструктурэм зегъэужьыныкIэ, щыхуэкъм кьаIэрыхьэ хэхуэхэр нэхъыбэ щIыныкIэ къуэ стратегие къаIэнэхэр.

УФ-м и Президентым и гурыIэтэр тригъэщIащ егъэджэныгъэм и Iыхьэ псори егъэфIэкIуэным, къапщтэмэ, курыт еджапIэхэм гуманитар щIэныгъэхэр зэрыщагъэджым хэплъэжьным, курыт профессиональнэ щIэныгъэ щыхуэм егъэгъуэтыным телажьэ Iуэхущ Iапlэхэм зегъэужьыным, апхуэдэу экономикэм, мэкъумэш хозяйствэм папщIэ щIэныгъэ нэхъыщхьэ зиIэ Iэщlагъэлэжь гъэхьэзырыным. Къэралым и унафэщIым пыухыкIауэ жиIащ дуней псом щынэхъ лъэщу икIи нэхъ къыщалъытэу щыта егъэджэныгъэ системэу совет зэманым зэтрагъэувам иIа лэжьакIэр зэрыгъэсэбэпын зэрыхуейр. Докладым къыхэщащ абы и лъэныкъуэкIэ зыхуеину хабзэ мардэ пыухыкIахэр гъэхьэзырынымкIэ пщэрылъхэр. Абы къегъэлъагъэ къуэкъэпIэ къэралхэм я жыIэм дытету дызыхуэкIауэ щыта болонскэ егъэджэкIауэ сэбэпынагъ къыззримыхьар. Егъэджэныгъэм и Iэнатlэм мылъкушхуэ хуахахынущ школхэр ящхэн, зэрагъэпэщыжын, Iэнатlэм и лэжьакIуэхэм я псэукIэр ирагъэфIэкIуэн папщIэ.

УФ-м и Президентым и гурыIэтэр апхуэдэу хуэунэтIауэ щытащ зэпIэзэрыт зыужьныгъэр къызэгъэпэщыным пыщIа экономикэ Iуэхуэхэм. Абыхэм Iэщlагъэ кьаIэрыхьэ щыта егъэджэныгъэм хуэдэ дегупсысын хуейщ псэупIэхэр хуэунэмкIэ гъащIэр зэтегъэувжьынир, щIыуэпсым, псы ежьхэмрэ гуэлхэмрэ яхуэсакъынир, хэхахуэ яхъумэ щIыналъэхэм экологие туризмэм зыщегъэужьынымр. Абыхэм псоми Къэбэрдей-Балкъэрми, зэрыщыту къэралми папщIэ мыхьэнэшхуэ яIэщ.

Зэрыщыту къапщтэмэ, УФ-м и Президентым Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзар Iэнатlэм зегъэужьыным хуэгъэза программэ наIуэщ.

Архитектурэм гулъытэ хуащI

КъБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек лэжьыгъэ Iуэхуэкlэ яхуэзащ Урысейм и Архитекторхэм я зэгухьэныгъэм и къудамэу Къэбэрдей-Балъкъэрым щыIэм и унафэщI Поговатовский Юрийрэ республикэм щIалэгъуалэм я Iуэхуэхэм-кIэ и министр Лу Азэмэтрэ.

ЗэIущIэм щытепсэлъыхьащ архитектурэм и зыужьныныгъэм теухуа Iуэхуэхэм. Республикэм и Iэтащхьэм къыхигъэщащ къэрал, уней Iуэхущ Iапlэхэр уху-ныкIэ, абыхэм зэгъэпэщыжьныгъэхэр щегъэкIуэкIыныкIэ щIыналъэм лэжьыгъэр жыджэру зэрыщекIуэкIыр. Апхуэдэу лъэпкъ проектхэмкIэ мы гъэм яхуэуну, зэрагъэпэщыжыну къапэщытхэр 150-рэ мэхъу. Республикэм и щIыналъэхэм я архитектурэ теплъэхэр убзыхун хуейщ Iэщlагъэлlэхэм я зэфIэкIым тещIыкьауэ. Къалэхэм я проектхэр зэхэлъхьэныкъэ ахэр ухуэныкIэ советым и лэжьыгъэм дапэкIэ жыджэру хэтынущ Архитекторхэм я союзыр.

Апхуэдэу зэIущIэм къыщыхалъхьащ 2023 гъэр Къэбэрдей-Балъкъэрым Архитектурым и илъэсу щагъэувыну, ар зэрырагъэкIуэкIынур, Iуэхуэгъэ къыхалъхьэнухэр щаубзыхуащ. ЩIыналъэм и къалэхуэ Iэнатlэр Iэщlагъэлl ныбжьыщIэхэм зэрахуэныкъуэми и гугъу ящIащ. Абы и лъэныкъуэкIэ Iуэху пыухыкIахэр щрагъэкIуэкIынущ егъэджэныгъэ IуэхущIапlэхэм, я мурадщ Архитекторхэм я еджапIэ къыззрагъэпэщыну. Апхуэдэ щIыкIэкIэ класс нэхъыжьхэм щеджэхэмрэ студентхэмрэ нобэрей ди гъащIэм мыхьэнэшхуэ щызыубыдэ Iэщlагъэм драгъэхьэхынуц.

Абыхэм я щIыналъэхэм я экономикэр зэтегъэувэнымрэ псэукIэр къэIэтынымрэ, апхуэдэу къэралым и къэкIуэным, абы и стратегие зыужьныныгъэм.

Къэралым и щIыналъэхэм социальнэ инфраструктурэр, щэнхабзэмрэ спортымрэ я Iуэхущ Iапlэхэр къагъэщIэрэщIэжыну, кьуажэ щIыналъэхэм комплекснэу зрагъэужьжыну къапэщытщ икIи а мурадхэм папщIэ мы илъэсым щегъэжьауэ къагъэсэбэп хъунущ процентIэ ахъшэ зыщхьэщамытыкI казначей кредитхэр.

Шэч кьытесхьэркъым, нобэрей зэман мытыншым быдэу дызэкъуэувамэ, зэманым кьыдэкIуэ Iуэхуэхэмрэ гугъуехьхэмрэ дззэрыпэлъэщынум.

КПРФ-м и фракцэу КъБР-м и Парламентым щыIэм и унафэщI Пащты Борис:

- КъэкIуэну зэманым къэрал кIуэцI политикэм къыпэщыт къалэнхэр убзыхуным, абыхэм я лъэныкъуэкIэ хуабжьу тэмэщ Федеральнэ Зэхуэсым хэгъэза Тхыгъэм и купщIэ нэхъыщхьэу фашизмэмрэ колонализмэмрэ япэщIэтынир зэрыувар. СызэреплъымкIэ, Президентым и псалъэр нэрыльагъуу тригъэщIащ социальнэ къалэнхэр убзыхуным, ахэр гъэззэщIэнымкIэ бизнесымрэ къэралымрэ кьабгъэдэхуэ жэуаплныгъэм, мыхьэнэшхуэ зиIэ а лэжьыгъэм и лъэныкъуэкIэ совет лъэхъэнэм щыIа щапхъэ нэхъыбIхэм.

Экономикэ политикэр пхыгъэкIыным и гугъу пщIымэ, мыхьэнэшхуэ иIэщ урысей бизнесыр нэхъ зэIухуэу икIи фейдэ пыIту лэжьэным хуэгъэза къалэным.

Президентым и псалъэм апхуэдэу къыщыгъэлъэгъуащ Минск щызэращIылIауэ щыта зэгурыIуэныгъэхэр гъэззэщIэныр кIэлъэф зэращIар икIи щыхуб республикэжьм къатеуэну ззрамурадар иджипсту зэтеува щытыкIэм и щхьэусыгуэ зэрыхъуар.

КъБР-м и Парламентым Ухуэныгъэмкlэ, псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэмкlэ, гъэсэныпхъэ-энергетикэ комплексымкlэ и комитетым и тхьэмадэ, «Захуагъэ здэщыIэ Урысей - пэжым и телъхьэу» фракцэм и унафэщIым и къуэдзэ Токъу Руслан:

- УФ-м и Президент Путин В. В. тхыдэм мы и лъэхъэнэ мытыншым Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзам и Тхыгъэм дэ гъащIэм и лъэныкъуэ псори къызэщIыбыдащ. Абы кьыщыгъэлъэгъуащ властыр зэгуэн хуейуэ щыхуб зэкIыпэ къалэн инхэр. Къэралым и Iэтащхьэм зэпкърихащ щIэуэ кьызэрагъэпэща щIыналъэхэм я экономикэр зэтегъэувэнымрэ псэукIэр къэIэтынымрэ, апхуэдэу къэралым и къэкIуэным, абы и стратегие зыужьныныгъэм.

Путин В. В. и псалъэм и купщIэ нэхъыщхьэу щытащ дзэ операцэ хэха зэрырагъэкIуэкIым пыщIауэ къэралым, жылагъуэм щызэтеува щытыкIэр. Президентым зэрыжиIамкIэ, операцэ хэхар щIыхубэм зэрыдаIыгъар абыхэм я хэкур фIыуэ зэралъагъум, дэтхэнэми лIыгъэрэ хахуагъэрэ зэрыхэлъым. Щыхуабэр быдэу зэрыззэкъуэтым я дамыгъэу зэрыщытыр.

Президентым Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзам и купщIэ нэхъыщхьэ дыдэщ Iэщlэкъ ЗэщIуэзэда Къарухэм зегъэужьыныр, къэралым и экономикэ суверенитетыр хъумэныр, унагъуэмрэ сабийхэмрэ къащхьэщыжьыныр, совет лъэхъэнэм щыIа лэжьэкIэ нэхъыфIэр къэльытауэ, егъэджэныгъэмкIэ системэр къэгъэщIэрэщIэжьныр.

Экономикэ и лъэныкъуэкIэ къэралым и зэфIэкIым зегъэужьыныкIэ хэкIыпIэ нэхъыщхьэ дыдэу Президентым къигъэлъэгъуащ хъурычэт Iэнатlэм и щхьэхуитныгъэр хъумэныр. Къэпщтэмэ, мы Iэнатlэм щыщIидзауэ урысей компаниехэм къалэжь фейдэм техуэ налогхэр хуагъэмащIэ хъунущ, абыхэм урысей ИТ-компаниехэм я продукцэр къащцэу ныжьмэ.

КъэкIуэнум куэдкIэ ущегъэгупГ газыр пщIэнщэу яхущIэшэным, а гъэсэныпхъэм социальнэ инфраструктурэм и уху-ныгъэщIэхэри пщIэнщэу пыдзэным теухуа программэр адэкIи агъэззэщIэну зэрамурадым. Дызэрыт илъэсым щегъэжьауэ дызыхуэ ирагъэкIуэкIынущ ухуэныгъэмрэ псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэмрэ я Iэнатlэхэм хиубыдэ Iуэхущ Iапlэхэр зэгъэпэщыжьным и лъэныкъуэкIи. Хуабжьу зэпыхуа а Iэнатlэр къаIэтыжьын папщIэ илъэсиплым кьрибубдзу сом триллиони 4,5-рэ мынэхъ мащIэ трагъэкIуэдэну я мурадщ.

Апхуэдэу дэ дыдоIыгъ зыхъумэжьныгъэ-промышленнэ комплексым и Iуэхуэр зэрагъэкIуэкIынуц. Абыхэм я щIыналъэ зыужьыныгъэр зэрагъэпэщыжьмэ, щIалэгъуалэм папщIэ къэкIуэным хуэунэтIа гъуэгу тэмэм убзыхуным ещхьу хэмыту елэжьынщ.

КъБР-м и Парламентым Мэкъумэш Iуэхуэхэмкlэ, щIыупсыр къэгъэсэбэпынымкlэ, экологиемкlэ, дыкъэзэкъуэрейх дунейр хъумэнымкlэ и комитетым и тхьэмадэм и къуэдзэ, «Щхъуантlэхэр» фракцэм и унафэщI Щхьэгъэпсо Сэфарбий.

Абыхэм я щIыналъэхэм я экономикэр зэтегъэувэнымрэ псэукIэр къэIэтынымрэ, апхуэдэу къэралым и къэкIуэным, абы и стратегие зыужьныныгъэм.

Путин В. В. и псалъэм и купщIэ нэхъыщхьэу щытащ дзэ операцэ хэха зэрырагъэкIуэкIым пыщIауэ къэралым, жылагъуэм щызэтеува щытыкIэр. Президентым зэрыжиIамкIэ, операцэ хэхар щIыхубэм зэрыдаIыгъар абыхэм я хэкур фIыуэ зэралъагъум, дэтхэнэми лIыгъэрэ хахуагъэрэ зэрыхэлъым. Щыхуабэр быдэу зэрыззэкъуэтым я дамыгъэу зэрыщытыр.

Президентым Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзам и купщIэ нэхъыщхьэ дыдэщ Iэщlэкъ ЗэщIуэзэда Къарухэм зегъэужьыныр, къэралым и экономикэ суверенитетыр зыхъумэ ди лIыхъужьхэм ящыщу. Абы кьыхэзыIу дэ ди къалэн нэхъыщхьэщ дзэ операцэ хэхам хэтхэм абыхэм я унагъуэхэм сыт и лъэныкъуэкIи ядэIэпыкъуну. Дзэ операцэ хэхам хэтхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ папщIэ къэрал фонд кьызэгъэпэщыным нэгъэсауэ йоззгъ ЛДПР-м и къыхилъхьа Iуэхуэхэм.

Властым и органхэм, абыхэм я къудамэхэм иджипсту къапщытщ социальнэ Iэнатlэм икIщыIапIэкIэ зегъэужьыным пыщIа къалэнхэр. Путин В. В. и къыхигъэщхьэкIащ а лэжьыгъэр зэрыгъэсэбэпын зэрыхуейр. Докладым къыхэщащ абы и лъэныкъуэкIэ зыхуеину хабзэ мардэ пыухыкIахэр гъэхьэзырынымкIэ пщэрылъхэр. Абы къегъэлъагъэ къуэкъэпIэ къэралхэм я жыIэм дытету дызыхуэкIауэ щыта болонскэ егъэджэкIауэ сэбэпынагъ къыззримыхьар. Егъэджэныгъэм и Iэнатlэм мылъкушхуэ хуахахынущ школхэр ящхэн, зэрагъэпэщыжын, Iэнатlэм и лэжьакIуэхэм я псэукIэр ирагъэфIэкIуэн папщIэ.

УФ-м и Президентым и гурыIэтэр апхуэдэу хуэунэтIауэ щытащ зэпIэзэрыт зыужьныныгъэр къызэгъэпэщыным пыщIа экономикэ Iуэхуэхэм. Абыхэм Iэщlагъэ кьаIэрыхьэ щыта егъэджэныгъэм хуэдэ дегупсысын хуейщ псэупIэхэр хуэунэмкIэ гъащIэр зэтегъэувжьынир, щIыуэпсым, псы ежьхэмрэ гуэлхэмрэ яхуэсакъынир, хэхахуэ яхъумэ щIыналъэхэм экологие туризмэм зыщегъэужьынымр. Абыхэм псоми Къэбэрдей

БлэкIам дерс къыхэзымыхахэр

Лъэпкъгъэкlуэд жыхуаIэрат 2014 гъэм къыщыщlэдзауэ Украинэм тетыгъуэр щызыубдахэм я мурад нэхъыщхьэу щытар. Илъэси 8-м кьриубыдэу Донбассым и щыхуэхэм гъэзэкъа лейр къыхэощу мазаем и 22-м КъБР-м и Лъэпкъ мэшим къыщыдзэIуахащ «Обыкновенный нацизм» зыфlаца гъэлъэгъуэныгъэр. Абы щыхъэIат КъБР-м и Парламентым и депутатэр, щlэныгъэлIэр, жылагъуэ лэжьакlуэхэр, щlалэгъуалэр.

АБЫ щалъагъу хьэпшыпхэр Донбассыр щыхьэхуит къыщащыжа щIынальхэмэ къыщыхэзыщlэныкъуэр Урысейм Щэнхабзэмкlэ и министерствэм къэрал музейхэм (Къэрал тхыдэ музейм, УФ-м Iэщэкlэ зэщlэуэзда и къарухэм я музей нэхъыщхьэм, «Сталинград зэхуэ» музейм, Урысейм и иджырей тхыдэмкlэ и къэрал музей нэхъыщхьэм, Тавридэм и музей нэхъыщхьэм, н.) я лэжьакlуэ нэхъ пашэхэр хэту, 2022 гъэм и гъатхэм зэщlиргъуIуэ гупырыц. Гъэлъэгъуэныгъэр къызэригъэпэщащ Урысейм и тхыдэ зэгухьэныгъэм, «Хэкум и тхыдэ» фондыр и дэIэпыкlуэгъуу.

Выставкэм сыт «къыджиIэр»? Абы къеГъэлъагъуэ ди зэманым Украинэм фашизмэр къыззрыщыуназэцрэ зэрызыщыжьамрэ.

Гъэлъэгъуэныгъэр къэралым и щIынальэ зыбжанэм щагъэлъэгъуэну хунэсащ, Налшык ар къэсащ Дон Iус Ростов къэрари. Выставкэм и кураторыр Мариуполь щыщ, «Хэкум и тхыдэ» фондым гъэлъэгъуэныгъэ Iуэхуэр къызэгъэпэщыныр зи пщэ дэлъ Капустниковэ Натальет. Аращ выставкэм кьекIуэлIакlэр Iуэхум хэзыгъэгъуэзари. Гъэлъэгъуэныгъэм уи нэгу щIегъэкI Украинэм Iэщэкlэ зэщIэуэзда и къарухэм цIыху мамырхэр зыхагъэт бэлыхьыр: къалэхэр, унэхэр зэрызэтрахытэр, зауэлIэмрэ Нацгвардиемк зэтхэмрэ я Iэщэ-фащэкр, дамыгъэхэр зыхуэдэр, тхыдэр щыхьэт зытехьуэ сурэтхэмрэ гукъэкIыжкэр зытратха тхыльымпIэхэмрэ.

Къызэрэзэпэщакlуэхэм къызэрыхагъэщыжмкlэ, мурад нэхъыщхьэу яIар - ди зэманым къэхъу насыпыншагъэмрэ Хэку зауэшхуэм щыгъуэ екIуэкIа Iуэхуэхмрэ зэрызэпещlар къаГъэлъэгъуэныгъэр.

- Мы Iуэхум къыджиIэр зыщ: ди жагъуэ зэрыкъэунщи, Хэку зауэшхуэм цIыхум дерс къызэрыхимыхарщ. XXI лIэщIыгъуэм диIэ зыужьныгъэр здынэсар къэпльытэмэ, гущIыкlэщ нобэ цIыху гъащIэр зыуи къызэрымыдзэр. Мы гъэлъэгъуэныгъэм Iэмал имыIэу елпIэн хуейщ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэу дэтхэнэри. Зэрыфщlэщи, иджыблагъэ УФ-м и Президентым Федеральнэ Зэхуэсым Зэрызыхуигъэзащ къызэригъэпэщащ Урысейм и тхыдэ зэгухьэныгъэм, «Хэкум и тхыдэ» фондыр и дэIэпыкlуэгъуу.

Выставкэм сыт «къыджиIэр»? Абы къеГъэлъагъуэ ди зэманым Украинэм фашизмэр къыззрыщыуназэцрэ зэрызыщижьамрэ.

Гъэлъэгъуэныгъэр къэралым и щIынальэ зыбжанэм щагъэлъэгъуэну хунэсащ, Налшык ар къэсащ Дон Iус Ростов къэрари. Выставкэм и кураторыр Мариуполь щыщ, «Хэкум и тхыдэ» фондым гъэлъэгъуэныгъэ къызэригъэпэщащ Урысейм и тхыдэ зэгухьэныгъэм, «Хэкум и тхыдэ» фондыр и дэIэпыкlуэгъуу.

Выставкэм сыт «къыджиIэр»? Абы къеГъэлъагъуэ ди зэманым Украинэм фашизмэр къыззрыщыуназэцрэ зэрызыщижьамрэ.

- ЗэрыжаIащи, Донбассым и цIыхухэм я щхьэм кърикIуа насыпыншагъэрщ, украин националистхэм ялажь щIэпхъаджагъэрщ мы гъэлъэгъуэныгъэм «къыджиIэр», - къыхэтащ ГаГкуевым. - Мыбдеж къыщыхьа хьэпшыпхэм апхуэдэу мыхьэнэшхуэ яIэу аращ, ауэ абыхэм я тет дамыгъэхэм, тхыгъэхэм наIуэ къащI Украинэм Iэщэкlэ зэщIэуэзда и къарухэм, къэпщтэмэ, езы къэралым нацизм Iуэпсыным куууэ лъэабжь зэрыщигъуэтар. Абы къызэрыхурадж литературэхэри мыбдеж щыдолъагъу. Апхуэдэуи хамэ къэралхэм я Iэщэ-фащэкр Украинэм и щIыпIэхэм къызэрыщагъэтыжащ щыхьэт торхъуэ НАТО-м хэт къэралхэм мы Iуэхур къызэрызэщIагъапльэм. Ди жагъуэ зэрыхъунщи, цIыху мамырхэм я нэгу щIэкI насыпыншагъэр къагъэлъагъуэ дзэ корреспондентхэм трахха сурэтхэми. Дыхуэйт мы бы цIыху нэхъыбэм зыщагъэгъуэзэну».

«Уи бзэ, уи щэнхабзэ зепхьэжьну ухуимыту къыщыпаубыд зэманыр, шэч хэмылту, гузавэгъуэщ. Украинэм щIегъэкIуэ Iуэхуэхэм Урысейр щIыхьыхар аращ - нэгъуэщI хэкIыпIэ абы иIэтэкьым. Нобэ апхуэдэ бгъэдыхьэкIэкIэ дыбгъэдэмыхьэзэм, Хэку зауэшхуэм ди адэшхуэхэмрэ абыхэм я адэхэмрэ ящIэкр ЩIэныгъэкIуадэ тщIынущ. Къэрикlпlэм интернет Iэмалри кьеГъэсэбэп ди къэралым и щыткlэкр «къигъэлэлэн» щхьэкlэ. Апхуэдэ Iуэхуэхэри нэхъыбэу зыхуэгъэзар ди щIалэгъуалэрщ, абыхэм я гупсысэр зэрагъэгъэщхьэгъуэныгъэр. Абы дыпэщIэмыту хьунукъым, - къыхигъэщащ КъБР-м щIалэгъуалэм и Iуэхуэхмкlэ и министр **Лу Азэмэт**.

Гъэлъэгъуэныгъэр гъатхэпэм и 17 пщIондэ екIуэкIынущ.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

ЕхъулIэныгъэхэр и плъапIэт

ДыкъэзыгъэщIам дэтхэнэми тхухихащ пIалъэ гуэркlэ мы дунейм дытетыну. Атlэми, абы ехыжахэр тщIыгъу пэлъытэщ, зигу къэкIыж щыIэхукlэ, Iуэхущlафэу яIамрэ гупсысэу ябгъэдэлъамрэ зыгуэр тепсэлъыхьукlэ. Пlэныгъэм текIуэу къалъытэр дунейм ехыжам хуэгъэзауэ щыхуэхэм я гумрэ я псэмрэ щахъыжмэ фэеплъырц. ГъащIэм лъэужь яIамрэ гупсысэу ябгъэдэлъамрэ зыгуэр щIынхэмыгъэущэжри аращ.

ТХЬЭШХУЭМ кьыхуиуха и гъащIэ мащIэр фIы ищIэным хущIэкIуэ езыхьэкIахэм ящIыщI Жэрыкъуэ Борис Хьэжмурат и кьуэр (1958 - 2012). УФ-м, КъБР-м щIэныгъэхэмкlэ щIыхь зиIэ я лэжьакlуэ, мэкъумэщ щIэныгъэхэмкlэ доктор, КъБКъМУ-м и профессор Жэрыкъуэр дунейм зэрытетар илъэс 54-рэ къудейщ. А зэман кlэщIым кьриубыдэу адыгэлI щIыпкъэр куэдым хунэсащ: щIэныгъэ Iэнатlэми, политикэ Iуэхуми, жылагъуэ лэжьыгъэхэми ди щIынальэм нэхъри зыщIегъэужьным хэлъхьэныгъэшхуэ хуищIащ. Дзыхь кьыхуащIа дэтхэнэ Iэнатlэми щхьэкlэ щIалэгъуалэм дадэлажьэнырщ, къыщIэхъуэ щIэблэм апхуэдэ дяпэкlэ ямыIэпагъэ щхьэкlэ. Дыхуэйт дуней псом щIэх дыдэу мамыргъэр щытепщэ хъужыну.

Урысейм и тхыдэ зэгухьэныгъэм и правлением и унафэщIым и къалэнхэр зыгъэзащIэ, «Хэкум и тхыдэ» фондым и унафэщI **Гагкуев Руслан** тепсэлъыхьащ гъэлъэгъуэныгъэр зэрагъэхьэзыра щыкlам. Абы зэрыжиIамкlэ, выставкэр 2023 гъэм и кlэщIкlэ къэралым и щIынальэ псоми щагъэзэгъуэнущ, Налшык къалэм и ужькlэ, ар Новгород Ищхъэрэ яIэнущ. Абы зэрыжиIамкlэ, музей лэжьакlуэхэм зэхуэхьэса хьэпшыпкэр миным щIегъу, абы щыщ и зы Iыкьэращ выставкэм хагъэхьар.

- Зэрыжаlащи, Донбассым и цIыхухэм я щхьэм кьрикIуа насыпыншагъэрщ, украин националистхэм ялажь щIэпхъаджагъэрщ мы гъэлъэгъуэныгъэм «къыджиIэр», - къыхэтащ ГаГкуевым. - Мыбдеж къыщыхьа хьэпшыпхэм апхуэдэу мыхьэнэшхуэ яIэу аращ, ауэ абыхэм я тет дамыгъэхэм, тхыгъэхэм наIуэ къащI Украинэм Iэщэкlэ зэщIэуэзда и къарухэм, къэпщтэмэ, езы къэралым нацизм Iуэпсыным куууэ лъэабжь зэрыщигъуэтар. Абы къызэрыхурадж литературэхэри мыбдеж щыдолъагъу. Апхуэдэуи хамэ къэралхэм я Iэщэ-фащэкр Украинэм и щIыпIэхэм къызэрыщагъэтыжащ щыхьэт торхъуэ НАТО-м хэт къэралхэм мы Iуэхур къызэрызэщIагъапльэм. Ди жагъуэ зэрыхъунщи, цIыху мамырхэм я нэгу щIэкI насыпыншагъэр къагъэлъагъуэ дзэ корреспондентхэм трахха сурэтхэми. Дыхуэйт мы бы цIыху нэхъыбэм зыщагъэгъуэзэну».

«Уи бзэ, уи щэнхабзэ зепхьэжьну ухуимыту къыщыпаубыд зэманыр, шэч хэмылту, гузавэгъуэщ. Украинэм щIегъэкIуэ Iуэхуэхэм Урысейр щIыхьыхар аращ - нэгъуэщI хэкIыпIэ абы иIэтэкьым. Нобэ апхуэдэ бгъэдыхьэкIэкIэ дыбгъэдэмыхьэзэм, Хэку зауэшхуэм ди адэшхуэхэмрэ абыхэм я адэхэмрэ ящIэкр ЩIэныгъэкIуадэ тщIынущ. Къэрикlпlэм интернет Iэмалри кьеГъэсэбэп ди къэралым и щыткlэкр «къигъэлэлэн» щхьэкlэ. Апхуэдэ Iуэхуэхэри нэхъыбэу зыхуэгъэзар ди щIалэгъуалэрщ, абыхэм я гупсысэр зэрагъэгъэщхьэгъуэныгъэр. Абы дыпэщIэмыту хьунукъым, - къыхигъэщащ КъБР-м щIалэгъуалэм и Iуэхуэхмкlэ и министр **Лу Азэмэт**.

Гъэлъэгъуэныгъэр гъатхэпэм и 17 пщIондэ екIуэкIынущ.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

● Фэеплъ

езыхьэкIа Жэрыкъуэ Борисщ, щIэныгъэ дунейм абы щиIа пщIэ лъагэрщ. «КIуэкIуэ Валерэ и цIэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университет» цIэ лъагэри абы къыщыфIащар Жэрыкъуэ Борис и унафэщI щыщIэта илъэсхэращ.

Лъэкъыгъэм и къызэгъэпэщакIуэ нэсым егъэджакIуэхэм яжриIэ зэпытт: «Ди лъэкьыгъэ купщIафIэхэм я мыхьэнэр зыхэзыщIэн хуейр, абыхэм щыгъуазэ щыIэхэр ди университетым, республикэм щыIэ щIэныгъэлIхэм я закъуэхъым, атlэ ахэр ихьэн хуейщ къэралпсо, дунейпсо утыкуэхэм». Мыбдеж къыщыжиIатхэзэ щIэныгъэ зэфIэкIхэм нэхъри хагъэхьуэн, ахэр къэхутэныгъэщIэхэм нэхъри тригъэгушхуэн папщIэ, Жэрыкъуэм Iэмал псори абыхэм къахуэзригъэпэщу зэрыщыгъэр. ЩIэныгъэлI ныбжьыщIэхэр дэIэпыкlуэным, ахэр пlэ быдзкlэ гъэувыным Iуэхур нэхъ щIегъэкIыным, ректорым ищIэрэ-кьым «хьауэ» псалъэр, апхуэдизу ар щIыуз зыужьныгъэм, зыужьщIыныгъэм и телъхьэтэ.

Адыгэлl щыпкъэм хэлъ хьэл-щэнхэм я нэхъыщхьэт цIыхугъэ лъагэр, пэжыгъэр. Ясугдзыжьахэм ягу къызэрагъэкIыжьмкlэ, Борис цIыхум и пщIэр зэи игъэтхьэусыхэрт-кьым, иридуныхьртэкьым, атlэ екIуу, зэпIэзэрыту хущытт, хабзэм, нэмысым кьыхуриджэжу. УнафэщI Iэдэбкр апхуэдэу дапщащи хьэззыртэ хэти дэIэпыкъуэгъу хуэхъуну, чэнджещI щыхьэпэхэр иритыну.

Нэхъ гъунэгъуу зыщIыкlу щытахэм зэрыжаIэжьымкlэ, Жэрыкъуэр нэсауэ хэжупсэу. Абы кууэ зыхищIэрт адыгэхэм я мызакъуэу, ди республикэм щыпсэу адрей лъэпкъхэри зыгъэпIейтей Iуэхуэгъуэкр. Ди лъэхъэм мамырыгъэ илъыным, абы щыпсэу лъэпкъхэм яку зэгурыIуэныгъэрэ зэныбжьэгъугъэрэ дэлъыным мыхьэнэшхуэ иритырт Жэрыкъуэм. Политикэми экономикэми хуабжьу дахьэкIыт Борис, къыщыжиIащIуэ, бгъэдэлъ философие гупсысэ куухэмкlэ куэдым ядэгугъэшэфырт. А унэтIыныгъэхэм ятеухуа и тхыгъэхэр щIэх-щIэхьырэ кьытехуэрт газетхэм, журналхэм. Псори зэхэту абы и кьэлэмыпIэм къыпыкlащ щIэныгъэ лъэныгъэу 200-м щIигъу. Абыхэм яхэтщ монографие щхьэхуэхэри, зэреджэ пособиехэри. Профессор цIэрыIуэм и унафэм щIэту гъэхьэзыра хъыщ, икlи ехьулIэныгъэкlэ пхагъакlащ, кандидат диссертацыу 18-рэ доктор лъжьыгъэу 3-рэ. Абы и тхылъхэмкlэ ноби йоджэ УФ-м мэкъумэш щIэныгъэ щрагъуэт ещхьлIэ зыбжанэм я студентхэр.

ЕджапIэ нэхъыщхьэм щыгъэфIих лъжьыгъэхэм кьадэкIуэу, Жэрыкъуэр жьыджэру хэтащ республикэм, къэралым щекIуэкI жылагъуэ гъащIэм. КъБР-м и Парламентым и депутату, Егъэджэныгъэмкlэ, щIэныгъэмрэ узынщагъэр хъумэнымкlэ абы и комитетым хэту, ар и пашэт «Урысей зэкъуэт» политикэ партым и щIыналъэ кьудамэм абы щиIэ лIыкlуэ гупым. КъБР-м Мэкъумэш хозяйствэмкlэ, Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкlэ и министерствэм я коллегиехэм я лжьыгъэм жьыджэру хэтащ, бгъэдэлъ щIэныгъэ куумрэ зэфIэкI лъагэмрэ Iэнатlэхэр егъэфIекIуэным хуиГъэпсу. УФ-м щIэныгъэхэмкlэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Жэрыкъуэр мызэ-мытIэу ягъэпэжащ къэралым, КъБР-м я министерствэ зэмылIэужьыгъуэхэм кьаГъэдэжьащ щIыхь, фIыщIэ тхылъхэмкlэ, «Урысейм и мэкъумэш Iэнатlэм и зыужьныныгъэм хуищIа хэлъхьэныгъэм папщIэ» дыщэ медалыр кратащ.

ЗэгурыIуэныгъэр, зыужьныныгъэр, ефIакIуэныгъэр зи гъащIэ мардэу щыта цIыху щыпкъэр и гурыIуэ псоми хунэмысу 2012 гъэм дыгъэгъаззм и 25-м гуузу дунейм ехьжащ. Езыр кьытхэмытыжьми, абы и фэеплъыр иджыри пэсуущ: ар закъыу яхьумэ абы къыщIэна унагъуэм ихэсэм, зыцIыхуу щыта куэдым я гум. Зи пашэу щыта еджапIэ нэхъыщхьэм и пщIантIэм Борис къыщыхуэзыIуахауэ щыта фэеплъыр ноби цIыху кIуапIэщ. ЕджапIэ нэхъыщхьэр зэгъэзIыныр абдежщ къыщыщIадзэр езанэ курсым щIэтIысхьа стратегиемкlэ. ЩIэблэхэм ноби кьадогъуэгурыкIуэщIэныгъэ щыпкъэу, жылагъуэ, политикэ лэжьакIуэ цIэрыIуэу, пlэпкъ еджагъэшхуэу щыта Жэрыкъуэ Борис и фэеплъыр, цIыхубзм зэращымыгъупщэм и щIыхьэту.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

Дунейм щыхъыбархэр

Дунейпсо хабзэхэр къызэпауд

ДНР-м цIыхухэм я хуитыныгъэмкlэ и уполномоченнэ Морозовэ Дарье дунейпсо Iуэхущlапlэхэм тхыгъэ яхуигъэхьащ, лей къызытехьа щIыхухэм медицинэ Iуэхутхьбзэхэр хуэзыщIэну Донецк кIуа «Дэлэныкъуэгъу псынщIэм» Украинэм Iэщэкlэ зэщIэуэзда и къарухэр мурад пыухыкIа яIэу зэреуамкlэ хьыбар пригъакIуэу. Абы хэжьхуащ медицинэм и лэжьакIуэхэр, МЧС-м и Iэщlагъэлlи 10-м фэбжь хьэлъэхэр ягъуэтащ.

«ДУНЕЙПСО хабзэр нэрылъагъу къызэпауд, ар пшэч мыхъун Iуэхугъуэщ. Дэ къыдгуроIуэ Украинэм ищIэ щIэпхъаджагъэхэр ящащ куэдым гулыитэнщэ зэращIыр, ауэ апхуэдэ къэхъукlащIэр дэ хэлъщIыкlу дымыщIу къэдгъэзэнэнукъым. ЦIыхухэм я хуитыныгъэхэр хъумэнымкlэ дунейпсо Iуэхущlапlэхэм езгъэхьащ щIэпхъаджагъэм теуха тхыгъэр, ар кьызэрыхъуа щыкlэр нэрылъагъу пщыкlащI видеор щыIугъу», - жриIащ Морозовэм ТАСС-м и журналистым.

Кхъухьыр къутэри

Италием и ипщэ хы Iуфэхэм иджыблагъэ насыпыншагъэ къыщыхьащ. Толькъун къэукъубеяхэм кхъухьыр кьырым жьэхадзэри, ар тIууэ зэпиудащ.

ПХЪЭМ кьыхущIыкlа кхъухьымэ исащ Иранымк, Пакистанымк, Афганистанымк, Сириемк щыщу цIыху 250-м нэблагъэ. Италием и выставрегъащIэIэнатlэхэмкlэ къызэратымкlэ, цIыху 45-рэ хэжьхуащ, полицэмрэ ныбжьыщIэхэр хъумакIуэхэмрэ я фIыгъэкlэ мыхьэнэшхуэ иритырт Шафийм, пщIэшхуэ яхуищIырт, къуэш кьыдальхъуэм пильытырт. Икlи, дауи, аращ, ахэр куэд хьуэу щыщIыгъар. Ар фIыуэ кьалъагъурт ди артист, спортсмен, щIэныгъэлI цIэрыIуэхэм. И ныбжьэгъуэгъэкъым абы ахэр кьыззрилъытэу щытар, атlэ и кьуэшут. Псалъэм папщIэ, Нало Ахьмэдхъан, Багъ Николай, Къэрмокъуэ Мухьэмэд, Болэ Мурат сымэ. Зи цIэ кьриIуэу щыта, зауэм лIы хьэжьэу кьыдыхэта, и Iэмыщ1эм илъу би псэр хэкIа Хъуэкlуэн Сулътан щыгъупщэхэзэртэкъым

Езы Хьэчими ящыгъупщэркъым: Бахъсэн районми, Зеикъуэ кьуэжьми фэеплъ зэIущIэхэр, есэпIымкlэ зэпеуэхэр абы и фэеплъу кьызэрагъэпэщ. Апхуэдэщ и пщIэмрэ фIыщIэмрэ зымыгъэкIуэд ныбжьыгъуэхэр иригъэджэхэри. И цIэр уахътыншэу тхыдэм кьыхэнэн папщIэ и цIэр уэрам зытесамрэ щIэлжьа школымрэ фIащащ.

Ирехъу апхуэдэ цIыхухэм яхуэтщI фIыщIэр мыкIуэдыжын!

ХЬэтIохъущокъуэ Аслъэн

Мазаем и 28, *гъубж*

♦ **Куэдрэ узримыихьэлIэ узыфэхэм я дунейпсо махуэщ**
♦ **1937 гъэм** кьалъхуащ адыгэ усакIуэ-уэрэдус щIэрыIуэ **Къанкъуэ Фыщlэ**.
♦ **1942 гъэм** кьалъхуащ усакIуэ, КъБР-м щэнхабзэмкlэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **Сонэ Абдулэрим**.
♦ **1955 гъэм** кьалъхуащ КъБР-м щIыхь зиIэ и дохутыр, медицинэ щIэныгъэхэмкlэ кандидат **Щэрдан Нодар**.
♦ **1957 гъэм** кьалъхуащ уэрэджьыIакIуэ, КъБР-м щIыхь зиIэ и артист **Уэтэр МуIэед**.
♦ **1958 гъэм** кьалъхуащ мэкъумэш щIэныгъэхэмкlэ доктор, профессор, КъБКъМУ-м и ректору щыта, КъБР-м щIэныгъэмкlэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **Жэрыкъуэ Борис**.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкlэ, Налшык пщэр техьэтекIыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 18 - 21-рэ, жэщым градуси 8 - 9 щыхъунущ.

Гъатхэпэм и 1, *бэрэжьей*

♦ **1897 гъэм** кьалъхуащ КъБАССР-м щIыхь зиIэ и нартыхуэгъэкI, и гуащIэм кьыпэкIуаУэ орден, медаль зэмылIэужьыгъуэхэр зрата **Щауэ Даниил**.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкlэ, Налшык пщэр техьэтекIыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 11 - 13, жэщым градуси 5 - 6 щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар
ЩХЬЭЩЭМЫЩI Изэщ.

ЦIыхугъэ, лIыгъэ, щIэныгъэ

Мы тхыгъэм фIэщыгъэцIэ хуэтщIа псалъэщIр и кьыхуеджэныгъэу дунейм тетауэ жыпIэ хъунущ ар зытеухуар, цIыхум щIэныгъэ етыныжрэ фIым хуигъэсэныжрэ и къалэну къыльытэжу кьекIуэкIар икlи зи цIэр уахътыншэ хъуар.

СИ фIэщ хъуркъым Бахъсэн ауэм щыпсэу ди нэхъыжьхэм кьахэбгъуэтэфыну Шафий Хьэчим Абдурэхьим и кьуэр зымыщIыхуа е и цIэр зэхэзымыха. Урыс дзэ пашэ цIэрыIуэ Суворовым зэрыжиIэщи: «Хуэмыхущ генерал хуэну щIэмыхъуэпс сэлэтэр». Хьэчим и гъащIэ лъагъуэм щыгъуазэ зыхуэпщIмэ, а псалъэхэр уигу кьеГъэкIыж. Езыр илъэсищ иджыри иримыкъупауэ, и кьуэш нэхъыщIэ Хьэсэн мазищ фIэкIа мыхъуу я анэр уз хьэлъэм ихьащ. А гуауэшхуэмрэ зэрыта лъэхъэнэмрэ кьэпльытэмэ, гурыIуэгъэщ абы и сабиигъуэр зыхуэдар. Хьэчим фIэфIэкъым а зэманыр игу кьиГъэкIыжкlи, тхьэусыхэныр мыщIыхуэху хьэлу кьильытэрт. Ауэ кьыпхэмыIуэтэжкlи хуэдизу сабийжэр гугъу зэрехьар, и щIалэгъуэр зауэмрэ хьэзабымрэ зэрыхиубыдар абы щигъуазэхэм жаIэжырт.

Дауэ щытами, щIалэр ахуэдизкlэ хуэнэхъуеиншэт щIэныгъэ игъуэтыни, ар хьарзынэу школым щеджащ икlи егъэджакIуэхэр щагъэзыхьэзыру Налшык дзт институтым 1939 гъэм щIэтIысхьащ.

Дыгулыбгъуей кьуажэм дэт школым егъэджакIуэу щылажьэу 1940 гъэм дзэм кьулыкъу щищIну ираджащ. Ар Литвам и Шауляй къалэм щыIэт зауэм щыщIидзам. ЦIыху мащIэ тепсэлъыхьа-кьым икlи тетхьакъым сэлэт кьызэрыгуэкIыу щIэзыдзэу пIалъэ кlэщIым офицер хъуа щIалэ хьыжьым. И хахуагъэмрэ цIыхугъэмрэ папщIэ зыхэт гупым пщIэшхуэ кьыхуащIырт, нэхъ гугъуэсигъу кьалэнхэр игъэзэщIну унафэщIхэм дзыхь кьрагъэзырт. ИкIи дагъэнщIу апхуэдэ пщэрыльхэр зэриГъэзащIам ящIэжар 1946 гъэм и кlэухыщ.

Хьэчим и жагъуэт зауэм тепсэлъыхьыжьи, абы теухуа хьыбар иIуэтэжьи икlи текIуэныгъэр зи фIыщIэр зэкIуэдахэрауэ кьильытэрт.

Зеикъуэ кьуажэ дэт и унэм къызэрекIуэлIэжу ар егъэджэныгъэ лжьыгъэм пэрыуэжащ. Зыми пимыщI, гуми псэми хуихь есэпырт абы кьыхихар. Апхуэдэ Iуэху бгъэдыхьэкIи и хъери илъагъужащ. Зыкъым икlи тIукъым и еджакIуэхэм щыщу щIэныгъэлI цIэрыIуэ хъуар. ЗэрыжаIэжьмкlэ, махуэ щIагъуэ кьыхэхуэртэкъым Хьэчим пщэдджьжьым жьыуэ щIидзэу пщыхьэщхьэм хэтIэсэху и еджакIуэхэм ядэмылажьэу, Iэмал зэриIэкlэ, нэхъыбэ зэращIынэм и зэфIэкI иримыхьэлIэу, уеблэмэ и унэ ишэрэ зыхуэнэмысам щыпимыщIу. Куэд мыщIу, цIыхубзм щIэныгъэ етынымкlэ Іуащхьэмахуэ район Іуэхущlапlэм и унафэщIым и кьуэдзэу ягъэуващ, ауэ егъэджакIуэ лжьыгъэр Іэщlыб ищIакъым.

Шафий Хьэчим иригъэджахэм есэп щIэныгъэхэм я доктору 27-рэ, кандидату 100-м щIигъуэ кьахэкIащ. Бы псалъэкlэ жьыIэмэ, псыхэIуадэ хъуакъым зауэлI хахуэм, егъэджакIуэ емызэщIым и пэжьыгъэр.

1950 гъэм кьыщыщIэдзауэ илъэс 30-кlэ ар Зеикъуэ дэт курыт еджапIэ №2-м и директору, иужькlэ егъэджакIуэу щылажьащ.

ЦIыхум щIэныгъэ етынымрэ щIэблэр гъэсэныжьмкlэ иIа ехьулIэныгъэхэм папщIэ, 1962 гъэм Хьэчим «Къэбэрдей-Балъкъэрым щыхь зиIэ и егъэджакIуэ» цIэ лъапIэр кьыфIащащ. Республикэ унафэщIхэм кьабгъэдэкIыу щIыхь тхылърэ сауГъэтэ кьыхуагъэфащар бжьыгъэнэщ.

Ныбжьэгъуэгъэм икъуэкIэ мыхьэнэшхуэ иритырт Шафийм, пщIэшхуэ яхуищIырт, кьуэш кьыдальхъуэм пильытырт. Икlи, дауи, аращ, ахэр куэд хьуэу щыщIыгъар. Ар фIыуэ кьалъагъурт ди артист, спортсмен, щIэныгъэлI цIэрыIуэхэм. И ныбжьэгъуэгъэкъым абы ахэр кьызэрилъытэу щытар, атlэ и кьуэшут. Псалъэм папщIэ, Нало Ахьмэдхъан, Багъ Николай, Къэрмокъуэ Мухьэмэд, Болэ Мурат сымэ. Зи цIэ кьриIуэу щыта, зауэм лIы хьэжьэу кьыдыхэта, и Iэмыщ1эм илъу би псэр хэкIа Хъуэкlуэн Сулътан щыгъупщэхэзэртэкъым

Езы Хьэчими ящыгъупщэркъым: Бахъсэн районми, Зеикъуэ кьуажэми фэеплъ зэIущIэхэр, есэпIымкlэ зэпеуэхэр абы и фэеплъу кьызэрагъэпэщ. Апхуэдэщ и пщIэмрэ фIыщIэмрэ зымыгъэкIуэд ныбжьыгъуэхэр иригъэджэхэри. И цIэр уахътыншэу тхыдэм кьыхэнэн папщIэ и цIэр уэрам зытесамрэ щIэлжьа школымрэ фIащащ.

Ирехъу апхуэдэ цIыхухэм яхуэтщI фIыщIэр мыкIуэдыжын!

ХЬэтIохъущокъуэ Аслъэн

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Гум къэмыкI лажьэ къыпщыщIырхъым.

КъБР-м Щэнхабзэмкlэ и министерствэм, «КъБР-Медиа» къэрал кlэзонэ Іуэхущlапlэм, КъБР-м и Журналистхэм я зэгухьэныгъэм, «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгэ псалъэ», «Заман», «Горянка», «Советская молодежь» газетхэм, «Литературная Кабардино-Балкария», «Іущщьэмахуэ», «Минги-Тау», «Солнышко», «Нур», «Нюр» журналхэм я редакцэхэм, «Къэбэрдей-Балъкъэр» телекомпаниеми, «КъБР-инфо» хабзэбарегъащIэ агентствэм, «Эльбрус» тхылъ тедзапIэм я лэжьакIуэхэр «КъБР-Медиа» къэрал кlэзонэ Іуэхущlапlэм хозяйствэ лжьыгъэмкlэ и кьудамэм и лэжьакIуэ **Бышэн Мухьэмэд Ахьмэд и къуэм** хуогузавэ абы и адэ **Бышэн Ахьмэд Мэхьид и къуэр** зэрыIам кьыхэкIыу.

«Адыгэ псалъэ» газетым и лэжьакIуэхэр, Дунейпсо Адыгэ Хасэм, Къэбэрдей Адыгэ Хасэм хэтхэр «Адыгэ псалъэ» газетым и корреспондент **Табщ Мурат Арсен и къуэм** хуогузавэ абы и анэм и шыпхъу **Лосэн (Щоджэн) Аксинэ Сэфар и пхъур** дунейм зэрехьжам кьыхэкIыу.

Илъэс куэд хьуауэ ди газетым и нэхьыбэ пэжу, и тхыгъэхэмкlэ ди щIэджыкIакIуэхэм ядэгугашэу щыта, «Новэ-Хьэмидей кьуажэм щIыхь зиIэ и цIыху», «Лэжьыгъэм и ветеран», «Зауэм и бынхэр» медалхэр зыхуагъэфэща, «Егъэджэныгъэм и отличник», Новэ-Хьэмидей кьуажэм и ветеранхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщIу лажьа **Дзыхрэуей Мусэрбий Тlэхьир и къуэр** дунейм зэрехьжар гущIыкlэ тщыхъущ икlи и благъэхэмрэ Іыхьлыхэмрэ дахуогузавэ.

Дунейпсо Адыгэ Хасэм

«Адыгэ псалъэ» газетым и лэжьакIуэхэр, Дунейпсо Адыгэ Хасэм, Къэбэрдей Адыгэ Хасэм хэтхэр «Адыгэ псалъэ» газетым и корреспондент **Табщ Мурат Арсен и къуэм** хуогузавэ абы и анэм и шыпхъу **Лосэн (Щоджэн) Аксинэ Сэфар и пхъур** дунейм зэрехьжам кьыхэкIыу.

Илъэс куэд хьуауэ ди газетым и нэхьыбэ пэжу, и тхыгъэхэмкlэ ди щIэджыкIакIуэхэм ядэгугашэу щыта, «Новэ-Хьэмидей кьуажэм щIыхь зиIэ и цIыху», «Лэжьыгъэм и ветеран», «Зауэм и бынхэр» медалхэр зыхуагъэфэща, «Егъэджэныгъэм и отличник», Новэ-Хьэмидей кьуажэм и ветеранхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщIу лажьа **Дзыхрэуей Мусэрбий Тlэхьир и къуэр** дунейм зэрехьжар гущIыкlэ тщыхъущ икlи и благъэхэмрэ Іыхьлыхэмрэ дахуогузавэ.

Ислъамым и нур

Зыгъэхьэзырар
ЧЭРИМ Марианнэщ

БэраІэт жэщыр

Шэхьбаныр зэхуэдиІ щыхъум дек, мазэм и 14 - 15-нэ махуэхэм (гъатхэпэм и 6 - 7) я зэхуакум БэраІэт жэщыр кьохьэ. Нэщі мазэр къэсыным иджыри тхьэмахуитІ иІэжу дызыхиувыдэ мы зэман льапІэм зэрыхъукІэ жейм пІэщІэ зыпщІу, дин лэжьыгъэхэм зептыныр ягъэдахэу кьогъуэгурыкІуэ муслъымэнхэр.

«УЩІЭМЫЖЕЙР Сэрмырамэ, зэманыр пщІэншэу бгъэкІуэдащ», - жеІэ Алыхьталэм и цІэкІэ псалъэ усакІуэм. Ди зэманым жэщыр умыщхьэкъуэу епхьэкІыну ухуейм», ихьуреягъыр дэІэпыкъуэгъащ. Телевизорыр щІэгъанэ е интернетым ихьэ, удэзыхьэх гуэрым зытеухуи, напІэзыпІэм ежэкІынущ сыхьэт бжыгъэр, зы гуэныхьи пхухимыгъэщІауэ. Дин зезымыхьэм ар щыІэщІэщІэкІэ, псапэ кІихь и гугъэжу, телефоныр щІымыгъэтІыльын щхьэусыгъуэ къэзыльыхьэу муслъымэныр дауэ хьужрэ? Шэрыуэу псэлъэ Іимам гуэрым Къэдэр жащым щхьэкІэ жиІауэ щытар уигу кІэсфІэщІыжьи хьунущ: «Жэщыр догъэльапІэ жыфІэу, дин лэжьыгъэм утеэшІэгъэпсыськІ сурэт ціуугъэнэхэр зэІэпыфхьыурэ мы пІалъэ кІэщІыр зыІэщІэвмыгъэжІ».

Жэщыр жейм кьыззэрыІэщІэпхьфым нэмыщІ, ар зытеухуапхъэм тебухуэнращ Алыхьталэм пхуигъэдахэр. Уи щыуагъэжьм ухущІегъуэжьи, Алыхьталэм и цІэ льапІэхэр е зикрым ухуиха псалъэзуха щхьэпэхэр къыупсэльын, КъурІэн льапІэм уеджэн, псапэ нэмэз пщІын е уи щІалэгъуэм пІэщІэкІаехэм зыгъэр яхэбгъащІын, щлэуат къыубжьин - куэд мэхъу жащ льапІэм пхуэлэжьыну Іэхъугъэ щхьэпэхэр. А псом я мыхьэнэр щхьэусыгъэзэкІэ узытегушхуа лэжьыгъэщІэр хьэл пхуэхъуу, иужькІэ умыуТІыпщыжьнырщ. «НэщІпежьэ» жыхуаІэ псэукІэ зэгъэзэхуэкІэм хеубыдэ а псори. Рэмэданым ухуигьапІащІэу, ар псэми пкъыми фІэфІу кьибгъхьэн хуэдэу, абыхэм хуэмурэ гур псапэ гъэбэгъуэным пхутраухуэ.

Нэмэз зыщІ адэшхуэ-анэшхуэ зиІам зэ мыхьэуми зэхихагъэнщ «нэмэзищ» жыхуаІэ тхьэхуэпщылІыкІэр. Мы нобэ дызытепсэлыхь БэраІэт жэщым ящІ хабзэщ тІысыгъуищэм нэс а нэмэз льапІэр. Псапэ нэмэз псоми хуэдэу, абы щыІ урихуІэркъым, зэрымыщІыфым щхьэкІэ зыми уигъэкъуэнщэнукъым. Уеблэмэ и чэзум умыщІа нэмэз щІыхуэ уиІэмэ, аехр упшыныжьынр нэхъхьифІщ. ИтІани, хьэдисым «Фэ [псапэ влэжьынну] фемыззшмэ, Алыхьталэр езэшынукъым [ар фІихьнкІэ]» щыжиІакІэ, мусльымэным фІэфІыпхъэщ псапэ лей кІихьыным хущІэкъуныр.

Хьер нэмэзым, е, адыгэ жыІакІэкІэ, нэмэзищэм итпэжьпІакІэ зи цІэ кьэриІуэр тІысыгъуэ (рэкэгьэт) бжыгъэхэращ. Абы щыкІитІ иІэщ. Ятпэреймкіэ, тІысыгъуэ къэс Іэлъхьэм нэужьым кьулъхуоли 10 (е 11) кьыубжурэ, тІысыгъуитІу зэхэт (пщэджьжь нэмэзым ещхьу) нэмэз 50 (псорн зэхэту тІысыгъуи 100) уощІ. Адрей щыкІэм уигъэщІыр тІысыгъуи 10 къудейщ, дэтхэнэ зыми Іэпхъэзм нэужьым кьулъхуолэу 100 теплъхьэу.

«Ихья» тхьылъым щІэнысгъэлІышхуэ Гъэзалий Іэбу Хьэмид «Шэхьбаным и кІэщІ» зыфІища Іыхьэм щетх: «Шэхьбаным ящІ хабзэ нэмэзым и гугъу пщІымэ, ар маазм и 15-нэ жэщым тІысыгъуи 100 хьуэ ящІ нэмэзырщ, тІысыгъуитІ къэс сэлам яту, дэтхэнэ зы тІысыгъуэми «Фатихьэ» нэужьым 11-рэ «ИхьлАс» («Кьулъхуу») сурэм къеджэу. Зыхуейм тІысыгъуи 10 ищІми хьунущ, «Фатихьэ» нэужь къэс кьулъхуолэм 100-рэ къеджэу. Ди япэ ита нэхъыжьыфІхэм «хъер нэмэз» фІащауэ, ящІу щытащ ар, абы зыхамыгъэкІыжьын папщІэ, щызэхуэси къахуихуэу. Іэл-Басрий Хьэсэн жиІэгъауэ кьраХьэкІ: «Бегъымбар льапІэгъу щэлатымрэ сэлатымрэ зэхам бгъэдэта щхьабэ 30-м кІыжаІэжащ а жэщым а нэмэзыр зыщІым Алыхьталэр 70-рэ къызэрепльынур. Зэ къелпльхъу, и гуныкъуэгъуэ 70 щхьэщхьиныщ, я нэхъ цІыкІур - гуэныхьхэр кьызэрыхуэгъунрауэ».

Нобэ я гупсысэхэмкІэ къыдэгуашэ Мыдхэ Анжеликэрэ Оксанэрэ къыщыгцІыхуар Бахъсэн дэт «Кушмэзыкъуэй» мэжджыгым и КъурІэн еджапІэрщ. Анжеликэ абы Зеикъуэ нэс икІыурэ ЮокІуаІэ, Оксанэ Бахъсэн щыщщ. Ильэс иримыкъу илэкІэщ тІуми еджэн щыщІадзэр. А пІалъэ кІэщІым зэшышхъуэр хунэсащ псоми къахэщ еджакІуэ пэрыт хъуну. «Сыт КъурІэн еджэкІэ зэвгъэщІэну нэхъ фытезыгъэгушхуар?» «Сыт хуэдэ чэнджэщкІэ захуэзгъэзэнт балигъыпІэ иту тхьылъ льапІэм еджану екъуапсэхэм?» А упщІэхэм хъыджэбзхэм кърата жэуап Іущхэр зыхуэмыщыкъэпэн щыІэу ди фІэщ хуэрхъым.

Къардэн (Мыд) Анжеликэ:

- Си гущІэгъуэкІэр зыщІыпхъэмэ, сызыхущІегъуэжьи зыщ: нэмэзри, нэщІри, КъурІэн еджэнри и чэзум зэрыщІэзмыдзар. Ар ди фарзу сщІэртэкъым. Седжэрэт жысІэу сыщІэхъуар диным епха упщІэхэм я жэуап згъэзэн папщІэщ. ЯпащІыкІэ псоми ещхьу, урысыбзэм е адыгэбзэм я хьэрфжжьэІэ еджэн щІэздзэт. Хуэмурэ щІэныгъэми нэхъ зибгъуэщ, интернет сыт жыпІэми. Уоплъ, уодаІуэри: «Уа, сэ мыр пцІыу кьызэопсэлъ!» - зыжьибоІэж. Ауэрэ, ауэрэ гу лъызотэ интернетым хьэрпІ псалъэхэр нэхъыбзу кьызэрырагъэ я адыгэбзэм я хьэрфжжьэІэ еджэн щІэздзэт. Хуэмурэ щІэныгъэми нэхъ зибгъуэщ, интернет сыт жыпІэми. Уоплъ, уодаІуэри: «Уа, сэ мыр пцІыу кьыз

● ДифI догъэтъапIэ

Лъэпкъ щэнхабзэр зыгъэбей

Адыгэ Республикэм щыхъ зиIэ и сурэтыщI, УФ-м и Сурэтыщ1хэм я зэгухьэныгъэм хэт, Художествэхэмк1э Урысей академием и дипломант, Iуэрыуатэдж, адыгэ арджэнхэр щыным, лъэпкъ макъамэ Iэмэпсымэхэр хъумэныморэ ахэр къэгъэIорэщIэжьныморэ хэлъхьэныгъэшхуэ хуэзыщI ГъукIэ Замудин и ныбжьыр мазаем и 26-м илъэс илъэс 70 иригъэуащ.

ГЪУКIЭ Замудин Бахьсэн кIалэм 1953 гъэм къыщалъхуащ. Зи адэшхуэмрэ адэмрэ бжьэ гъэхъуным, зи анэшхуэр арджэнхэр щыным хуэIэпщIэлъапщIэу щыта щIалэр и нэхъыжьхэм ядамылпъеинкIэ Iэмал иIэтэкъым. Я́пэщIыкIэ ар сурэт техныныр уэсэ тхыныр ирэ дахьэхащ. Адыгеим цIыхубэ гъуаджэхэмкIэ и академиер къиуащ. ИужькIэ Нало Заур, Къардэнгъущ Зырамыкиу сымэ я гъусэу Iуэрыуатэр джыныморэ зэхуэхьэсыжьныморэ теухуа къэхутэныгъэхэм хэтащ.

Iуэрыуатэ экспедицэ зыбжанэм хэта ГъукIэм и Iэдакъэ къыщIэкIащ «Учимся играть на шичепшине», «Искусство адыгской циновки» тхылъхэр, «Атлас адыгского (черкесского) шичепшина» щIэнгъуазэр. Адыгэ, Къэрэшей-Шэрджэс, Къэбардей-Балъкъэр республикэхэм 80 гъэхэм къыщыгъэхИкIухьам зэхуихьэса тхыгъэхэмрэ сурэтхэмрэ хигъэхьащ а лэжьыгъэхэм. Адыгэ лъэпкъым и макъамэ гъуазджэм дихьэххэм я джекIэ ГъукIэ Замудин и тхылъхэм мыхьэнэщхуэ яIэщ, абыкIэ сабийхэр шыкIэпшынэм хуебгъэджэфынущи.

ГъукIэ Замудин шыкIэпшынэр, Iэпэпшынэр, пшынэ дыкъуакъуэр, пхъэцIычыр, къамылыр, нэгъуащI лъэпкъ макъамэ Iэмэпсымэхэр къэгъэщIэрэщIэжьнымкIэ IэдыгъэIуэрыуатэ къудамэм ГъукIэм щIэблэр Iэпэ1эсагъэм щы-уегъэласэ, лъэпкъым и щэнхабзэ хъугъэфIыгъэуэкIэ ихъумэу, ахэм заригъэужьу. Замудин щIэблэр Iэпщlэлъапщlагъэм щыхмгъэгъуазэ «Жьэгу» лъэщапIэр музей хъуащ. Урысейм, хамэ къэралхэм къикIыу Адыгеим зыгъэпсэхуакIуэ къакIуэхэм, щIэныгъэлI, Iуэрыуатэдж, къэхутакIуэхэм абы зыщапIлъыхь, ди лъэпкъ макъамэ Iэмэпсымэхэм яфIэгъэщIэгъуэну зыщагъэгъуазэ. Къэбгъэлъагъуэмэ, Китайм, Японием къикIахэр я хьэщIащ. И гъэсэнхэм ящыщ дизайнер, художник цIэрыIуэ хъуахэр. ГъукIэм и Iэдакъэ къыщIэкIа макъамэ Iэмэпсымэхэмрэ арджэнхэмрэ ящыщхэр щахъумэ Адыгеим и Лъэпкъ музеймрэ сурэт галереемрэ.

Замудин и художественнэ унафэщIщ Адыгей къэралъ университетым адыгэ уэрэдхэм яхуэхахуэ къыщыщIэрыгъэпэща «Жьыу» ансамблым. Абыхэм ягъэзащIэ адыгэ уэрэдыжьхэр зытет дискищ къыдагъэкIащ. Ансамблыр хэтащ Москва, Санкт-Петербург, Къалмыкъым, Сочэ, Шотландием щекIуэкIа зэхьэзэхуэхэм икIи мызэмытIуэ пашэ щыхъащ.

- Ильэсищ, мин бжьыгъэ хьуауэ лъэпкъым къыдекIуэкI Iэщ1агъэхэм, гъуазджэм сызэрыдихьэхар, щIэблэр абы щIэспIыкIыну Iэмал сызэриIэр насыпышхуэу къызолъытэ. Ди адэжьхэм къытхуагъэна щэнхабзэмрэ гъуазджэмрэ хэлъхьэныгъэ хуэпщIыныр уасэншэщ! Адыгэм ижь-ижьыж лъандэрэ къыддекIуэкI Iэпэ1эсагъэр дыкъэзхъумэ! - жеIэ Замудин. - Нэхъ пасэм арджэнхэм Урысеймрэ Тыркымрэ щIэупщIэшхуэ щаIэу щытащ. 50 гъэхэм абыхэм я пIэм алэрыбгъуэхэр щиувэм, ягъэхьэзыр бжьигъэм хэщIат, ауэ нэхъапэм арджэнхэм яIа щIэупщIэм хуэм-хуэмурэ къыззрыхэхъуэм, лъапIэныгъэхэм я гупэр зэрыхуагъэззэкыр нэрылъагъуэ. Лъэпкъ макъамэри аращи, ар зигу дыхьэ щIалэгъуалэр нэхъыбэ къыззрыхъур гуапэщ, узыгъэгуфIэщ. А псом си фIыщэ хэлъ ГъукIэ Замудин дохъуэхъу узышIагъэ бидэ, екъулIэныгъэ иIэну, лъэпкъ щэнхабзэмрэ гъуазджэмрэ дяпэкIи зэрыхуэлжьэн гукъыддэж щымыщIэну.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.

И Iыхьэ щанэращ къигъэщIар

● Спорт

1987 гъэ лъандэрэ илъэс къэс мазаем и 23-м Къэхъун къуажэм щокIуэкI Афганистаным щыхэкIуэда, зэриха лIыгъэм папщIэ Вагъуэ Плъыжь ордейр мыпсэужу зыхуагъэфэща Нэгъэщ1у Хьэсэнбий волейболымкIэ и фэеплъ зэхьэзэхуэ. Мы гъэм ар щэщIэ етхуанэу зэхаублащ икIи аргуэру ирагъэхьэлIащ Хэкум и хъумакIуэм и махуэм.

НЭГЪЭЩIУ Хьэсэнбий Мухьэжьыр и къуэр псоужьамэ, мыгувэу и ныбжьыр илъэс 60 иригъунут. Ди жагъуэ зэрыхъущи, абы щыщу къигъэщIар и Iыхьэ щанэращ. Илъэс 40 ипэкIэ ар щыхэкIуэдащ Афганистаным.

Хьэсэнбий Къэхъун къуажэм къыщалъхуар 1963 гъэм. Жылэм дэт курыт школ №2-р хъарзынэу къиухри, куэд дэмыкIыу дзэм ираджащ, Хэкум къулыкIу хуищIэну. Гъуэгуанэ теува щIалэщIэм и гур хигъахъэрт и къуажэгъуэку Арт1эшокъуэ Аслъэнрэ Шэшэн Iэуесрэ гъусэ зэрыхуэхъуам. СыткIэ ящIэрэт а щIалэхэр зыпэрыхьэну къулыкIур зауэ IэнатIэу къыщIидзыну? 1981 гъэм и бжьыхьэм дзэм ираджа щIалэ куэд яхэхуат заузшхуэ къыщыхъыя Афганистан Республикэм къулыкIу щызыщIэнухэм. Ди къэралым и упщIэ гъунапкъэхэр зыхъумэну дзыхь зыхуащIахэм яхэтт зи цIэ къытIуа къэхъун щIалэхэр.

Гъэгуанэ теува щIалэхэм нэхъуеиншэу зыщIалпIыхьырт къыщIыхута щIыпIэр. Иджыри кхъухьлъатэм щисым абы и щхьэгъубжэмкIэ къыдэпIа Хьэсэнбий ильагъурт бгылъэ щIыпIэхэр, мэз гъэрэнхэр, пшахъуэщI гъэгъжьыфхэр. Адэ-мыдакIэ кIуэцIрыкI Гъуэгу нэшэкъащэхэм зэкIэлъхьэжьу щызеуэрт хьэлъэзыхь махъшэ чырэхэр.

Гъбгъуэхэм щаухуат палаткэ «Къалэ» щыкIухэр. А псори зи нэгу щIэкI Хьэсэнбии кхъухьлъатэм ис адрей сэлэт щIалэхэми я гум фIы щыщIэр-тэкъым. Совет Армэм къулыкIу зэрыщащIэну ильэситIыр абыхэм щагъэкIуэн хуейт зэзауэ гъущIэ щекIуэкI, нэрылъмылъагъу лагъымхэр къыщыуэ, пулемётхэмрэ автоматхэмрэ щыпIалъэ, цIыху гъащIи щызидих къэхуу щIыр уэгум щрапхъэ Афганистан щIыналъэ «пщтырым».

Ди совет зауэлIхэр щымыгъуазэу щыттэкъым Iэхур зыстетым. Абыхэм нэхъапэIуэкIэ драгъэкIуэкIа псалъэмакъэхмкIэ хьэкъ ящыхъуат я Хэкумрэ абы и цIыхухэмрэ езэуэж, бгы гъуанэхэр, мэз Iыхэр, нэгъэщI быдаплIэкэр псэупIэ зыщIа зауэлI Iэлхэр зэрыгущIэгъунщэр, зэхэуэ гъащIэхэр махуэ къэс емыкIуэкIынуми, здашэр фронт здэщыщыIэ зэуапIэу зыщыщытыр.

НэгъэщIур танк ротэм хэхуат. Зэман кIэщIым къриубыдэу адыгэ щIалэщIэр хуэIэижь хъуат и «гъущIышыр» зегъэкIуэным ар гъэуэнми. Пщэрылъ кхъыхуащI дэтхэнэ кIалэнри кхъыхуэтыншэу зэфIыхьыр къэхъундэс хахуэм.

Апхуэдэуэрэ екIуэкIащ 1983 гъэм и пщIэдзэ пщIондэ. Хьэсэнбий зыхэт взводым зэгуэр унафэ кхъыхуащIащ къатеуэну зызыгъэхьэзыр душ-ман гупышхуэм я хэщIапIэм кIуэуэ, абыхэм я мурадыр кхъызэпаудыну. ПсынщIэу защтэри, бронетранспортёр-хэр, нэгъэщI зауэ техникэхэр зэкIэлъхьэужьу ежьащ.

ЖыхуаIа щIыпIэм зэрынэсу зэхуэдэдийри, зэхэуэ гуащIэ яублащ. БыдапIэм ис бийр ди зауэлIхэм яхэхуэрт лагъымыдзэкмкIэ. И танкым сакъыу ис Хьэсэнбий апхуэдэ лагъымкIэ къытемыхуэн щхьакIэ, зыкъуэдзапIэхэр кIигъэсебэпурэ ерыщу ипэкIэ кIуэрт.

Зауэ гуащIэм хэту, абы зыхищIащ танкыр щIым кхъыРИзтыкIыну лагъымыр абы и плъабжьэм кхъэзрыщыуар. Дакъикъэ нэхъ дэмыкIыу, гъуэзыр кхъызыщхьэщих танкыр и пIэм иувыIыхьащ.

Адыгэ щIалэщIэр танкым кIипщIу кхъыщIэпхъуэжакъым, апхуэдэ Iэмал иIа пэтми. Ар къэуэнкIэ щынагъуэ зэрыщыIэр ищIэми, уэрэгъэ хъуа и ныбжьыгъуэкIэ машинэм зырызурэ кхъирахащ. Иужьрей зэуэлIыр кIигъэIэпхъуа къыдеIуэу, танкыр къэуащ.

1983 гъэм и щIыщIэм (январым) и 12-м екIуэкIа а еб-гъэрыкIуэныгъэм хэтахэм зэрыжаIэжьмкIэ, щIылъэми уафэми захъуэжам хуэдэт, ихьуреягъыр мафIэмрэ гъуэзымрэ апхуэдизу зэщIишатэжьыфхэр. Адэ-мыдакIэ кIуэцIрыкI гъуэгу нэшэкъащэхэм зэкIэлъхьэжьу щызеуэрт хьэлъэзыхь махъшэ чырэхэр.

Гъбгъуэхэм щаухуат палаткэ «Къалэ» щыкIухэр. А псори зи нэгу щIэкI Хьэсэнбии кхъухьлъатэм ис адрей сэлэт щIалэхэми я гум фIы щыщIэр-тэкъым. Совет Армэм къулыкIу зэрыщащIэну ильэситIыр абыхэм щагъэкIуэн хуейт зэзауэ гъущIэ щекIуэкI, нэрылъмылъагъу лагъымхэр къыщыуэ, пулемётхэмрэ автоматхэмрэ щыпIалъэ, цIыху гъащIи щызидих кхъэхуу щIыр уэгум щрапхъэ Афганистан щIыналъэ «пщтырым».

Ди совет зауэлIхэр щымыгъуазэу щыттэкъым Iэхур зыстетым. Абыхэм нэхъапэIуэкIэ драгъэкIуэкIа псалъэмакъэхмкIэ хьэкъ ящыхъуат я Хэкумрэ абы и щIыхухэмрэ езэуэж, бгы гъуанэхэр, мэз Iыхэр, нэгъэщI быдаплIэкэр псэупIэ зыщIа зауэлI Iэлхэр зэрыгущIэгъунщэр, зэхэуэ гъащIэхэр махуэ къэс емыкIуэкIынуми, здашэр фронт здэщыщыIэ зэуапIэу зыщыщытыр.

НэгъэщIур танк ротэм хэхуат. Зэман кIэщIым къриубыдэу адыгэ щIалэщIэр хуэIэижь хъуат и «гъущIышыр» зегъэкIуэным ар гъэуэнми. Пщэрылъ кхъыхуащI дэтхэнэ кIалэнри кхъыхуэтыншэу зэкIэлъхьэжьу хэщI